

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ**

**2006 жылғы 13 желтоқсандағы
№ 34 БАСПАСӨЗ - Р Е Л И З І**

**Қаржы нарығындағы ахуал және қайта
қаржыландыру ресми ставкасы туралы**

1. Инфляция. Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің ресми деректері бойынша инфляция 2006 жылғы қарашада 0,8% болды (2006 жылғы қазанда – 0,7%). Азық-түлік тауарларының бағасы 1,0% өсті, азық-түлікке жатпайтын тауарлардың бағасы 0,6%, ақылы қызмет көрсету 0,5% қымбаттады.

Азық-түлік тауарлары нарығында өткен айда жұмыртқа 4,6%, жеміс-көкөніс өнімдері 4,3%, сүт өнімдері 2,5%, балық және теңіз өнімдері 1,3% қымбаттады.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында бағаның өсуі киім 1,2%, аяқ киім 0,9%, жуу және тазалау құралдары 0,8% болып тіркелді. Бензин бағасы 0,9% арзандады.

Халыққа ақылы қызмет көрсету құрылымында тұрғын үй-коммуналдық саласындағы қызмет көрсету ақысы 0,6% өсті, қоқыс жинау бойынша қызмет көрсету 2,9%, орталықтан жылыту 0,6%, сумен қамтамасыз ету 0,5% қымбаттады. Медициналық қызмет көрсету 1,0%, көлік қызметін көрсету 0,5%, білім беру қызметін көрсету 0,3% қымбаттады.

2006 жылдың басынан бері тұтыну нарығындағы баға өсімі 7,5% болды (2005 жылғы қаңтар-қараша аралығында – 6,6%). Азық-түлік тауарларының бағасы ағымдағы жылдың 11 айы ішінде 6,0% (6,7%), оның ішінде қант 17,1%, көкөніс пен жеміс 18,0% өсті. Азық-түлікке жатпайтын тауарлар бағасы, оның ішінде бензин бағасының 24,2% өсуі нәтижесінде 6,7% (5,2%) қымбаттады. Ақылы қызмет көрсету тарифтері 2006 жылғы қаңтар-қараша аралығында 10,8% (7,6%), оның ішінде тұрғын үй жалдау 23,9%, көлік қызметін көрсету 18,5%, сумен қамтамасыз ету 12,5%, білім беру қызметін көрсету 12,3%, медициналық қызмет көрсету 11,7% өсті.

2006 жылғы қарашада инфляция жылдық көрсетумен 8,4% болды (2005 жылғы желтоқсанда – 7,5%), азық-түлік тауарлары 7,4%, азық-түлікке жатпайтын тауарлар 7,4%, ақылы қызмет көрсету 10,8% қымбаттады.

2006 жылдың қорытындысы бойынша Ұлттық Банк жыл соңында да, орташа алғанда бір жылда да 8,5% шегінде болады деп күтуде.

2. Ақша агрегаттары. Ұлттық Банктің таза ішкі активтерінің төмендеуі 2006 жылғы қарашада ақша базасының 1 181,6 млрд. теңгеге дейін 0,8% азаюына негіз болды (жыл басынан бері – 78,2% ұлғайды). Тар ақша базасы, яғни екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін есепке алмағандағы ақша базасы 1 097,7 млрд. теңгеге дейін 0,3% азайды (жыл басынан бері – 90,5% ұлғайды).

2006 жылғы қазанда ақша массасы банк жүйесінің таза ішкі активтерінің ұлғаюына байланысты (жыл басынан бері – 56,8%) 3 238,1 млрд. теңгеге дейін 6,1% ұлғайды.

Айналыстағы қолма-қол ақша бір айда 529,4 млрд. теңгеге дейін 3,9% төмендеді (жыл басына бері 28,6% өсті), ал банк жүйесіндегі депозиттер 2 708,7 млрд. теңгеге дейін 8,3% ұлғайды (жыл басынан бері – 63,8%). Айналыстағы қолма-қол ақшаның төмендеуі тұрғысында депозиттердің өсуі қазанда олардың ақша массасының құрылымындағы үлесінің 82,0%-дан 83,7%-ға ұлғаюына себеп болды.

Ақша массасы көлемінің ақша базасының азаюы тұрғысында қазанда ақша мультипликаторының 2,55-ден 2,72-ке ұлғаюына негіз болды.

3. Валюта нарығы. 2006 жылғы қарашада ішкі валюта нарығында теңгенің АҚШ долларына қатысы бойынша бір қалыпты бәсеңдеумен сипатталды.

Бір айда теңгенің АҚШ долларына номиналдық айырбас бағамы 0,11% құнсызданды (қазанның соңындағы бір АҚШ доллары үшін 127,84 теңгеден бір АҚШ доллары үшін 127,98 теңгеге дейін). Жыл басынан бері теңгенің нығаюы 4,33% болды.

Қарашада Қазақстан Қор Биржасындағы биржалық операциялар көлемі қосымша сауда-саттықтағы мәмілелерді қоса есептегенде қазанмен салыстырғанда 7258,1 млн. долларға дейін 18,8% ұлғайды (жыл басынан бері биржалық операциялардың көлемі – 34,3 млрд. доллар).

Биржадан тыс валюта нарығында операциялар көлемі 29,9% ұлғайып, 4284,6 млн. доллар болды (жыл басынан бері – 49,5 млрд. доллар).

4. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы. 2006 жылғы қарашада Қаржы министрлігі 3,2 млрд. теңгеге 9 жылдық МЕУКАМ, сондай-ақ 6,9 млрд. теңгеге 15 жылдық МЕУЖКАМ орналастырды. Бұл ретте мемлекеттік бағалы қағаздарды өтеу бір айда негізгі борыш бойынша 3,1 млрд. теңге болды. Нәтижесінде Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі қарашаның соңында өткен аймен салыстырғанда шамалы ұлғайды (365,4 млрд. теңгеге дейін 1,9%).

Тұтастай алғанда 2006 жылдың 11 айында Қаржы министрлігі қазынашылық міндеттемелерді шығаруды ұлғайтты. Қаржы министрлігінің қазынашылық міндеттемелерін шығару көлемі 2006 жылғы қаңтар-қараша аралығында 152,4 млрд. теңге болды, бұл өткен жылдың тиісті кезеңіне қарағанда 35,1% көп. Қаржы министрлігінің бағалы қағаздарының көлемі жыл басынан бері салыстырғанда 2006 жылғы қарашаның соңында 365,4 млрд. теңгеге дейін 22,9% ұлғайды.

Айналыстағы қазынашылық міндеттемелердің құрылымы 11 ай ішінде кейбір өзгеріске ұшырады: қысқа мерзімді қазынашылық міндеттемелер және орта мерзімді индекстелген қазынашылық міндеттемелер айналыстан шығарылды. 2006 жылғы 30 қарашадағы құрылым мынадай болды: орта мерзімді МЕОКАМ (айналыс мерзімі бір жылдан 5 жылға дейін) – 42,8%, индекстелгендерді қоса алғанда ұзақ мерзімді МЕУКАМ (айналыс мерзімі 5 жылдан астам) – 33,2%, ұзақ мерзімді жинақ МЕУЖКАМ (айналыс мерзімі 5 жылдан астам) – 24,0%.

Алдыңғы аукциондармен салыстырғанда орташа мерзімді және ұзақ мерзімді бағалы қағаздар бойынша кірістіліктің өсуі байқалады. Мәселен, 4 жылдық МЕОКАМ бойынша кірістілік 2006 жылғы мамырдағы 3,57%-дан 2006 жылғы қыркүйекте 5,99% дейін өсті, 6 жылдық МЕУКАМ бойынша кірістілік 2004 жылғы қыркүйектегі 5,68%-дан 2006 жылғы қыркүйекте 6,50%-ға дейін өсті. Бағалы қағаздардың басқа түрлері бойынша кірістілік есепті кезеңде өзгерген жоқ және мынадай деңгейде қалыптасты: 3 жылдық МЕОКАМ бойынша – 3,38%, 7 жылдық МЕУКАМ бойынша – 3,94%, 8 жылдық МЕУКАМ бойынша – 4,35%, 10 жылдық МЕУКАМ бойынша – 5,57%.

Ұлттық Банктің қарашадағы ноталар эмиссиясының көлемі қазандағымен салыстырғанда 30,1%-ға 358,4 млрд. теңгеге дейін ұлғайды, бұл ретте қысқа мерзімді ноталардың кірістілігі қазандағы 4,13%-дан қарашада 4,26%-ға дейін артты. Ұлттық Банктің ноталарын өтеу сыйақы бойынша төлемдерді қоса алғанда бір айда 277,5 млрд. теңгені құрады. Нәтижесінде айналыстағы ноталар көлемі бір айда 30,1%-ға 358,4 млрд. теңгеге дейін ұлғайды.

Қарашада Қаржы министрлігінің бағалы қағаздарын сатып алу бойынша 3,3 млрд. теңгеге операциялар жасалды. Қаржы министрлігінің бағалы қағаздарын сату бойынша операциялар, сондай-ақ репо және кері репо операциялары жүргізілген жоқ.

Тұтастай алғанда 2006 жылғы 11 айда Ұлттық Банк қысқа мерзімді ноталарды өткен жылғы тиісті кезеңге қарағанда 79,3%-ға көп шығарды. Нәтижесінде айналыстағы ноталар көлемі жыл басындағымен салыстырғанда 2,2 есе өсті және 358,4 млрд. теңгені құрады. Қысқа мерзімді ноталардың тиімді кірістілігі 2005 жылғы желтоқсандағы 2,24%-дан 2006 жылғы желтоқсанда 4,54% дейін ұлғайды (8 желтоқсанда).

5. Банкаралық ақша нарығы. 2006 жылғы қарашада банкаралық ақша нарығында банктердің ұлттық валютадағы, сол сияқты шетел валютасындағы өтімді құралдарды орналастыру бойынша белсенділігінің артуы байқалды.

2006 жылғы қазанмен салыстырғанда теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттердің көлемі 2,1 есе ұлғайып, 625,9 млрд. теңгені құрады. Теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған ставка қазанмен салыстырғанда аз ғана 4,30%-дан 4,29%-ға дейін төмендеді.

Екінші деңгейдегі банктерден Ұлттық Банк тартқан теңгедегі депозиттердің көлемі қазандағымен салыстырғанда қарашада 80,1% ұлғайды және 438,8 млрд. теңге болды. 2006 жылғы 1 қарашадан бастап тартылған депозиттер бойынша сыйақы ставкасы 4,00%-дан 4,25%-ға дейін жоғарылады (2006 жылғы 1 желтоқсаннан бастап – 4,50%).

2006 жылғы қарашада банкаралық валютамен қарыз алу нарығында доллармен орналастырылған доллардағы депозиттер көлемі қазанмен салыстырғанда 6,6% өсті және 12,8 млрд. АҚШ долл. құрады. Доллармен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы қазандағы 5,35%-дан 2006 жылғы қарашада 5,39%-ға көтерілді.

Банкаралық қарыз алудың қалған түрлері бойынша операциялар аз ғана көлемде жасалды.

6. Депозит нарығы. Резиденттердің банк жүйесіндегі депозиттерінің жалпы көлемі 2006 жылғы қазанда 2006 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 8,3% 2708,7 млрд. теңгеге дейін (ағымдағы жылдың басынан бері 63,8% өскен) ұлғайды. Заңды тұлғалардың депозиттері 10,6% 1839,9 млрд. теңгеге дейін (72,6%-ға), жеке тұлғалардың депозиттері 3,5% 868,8 млрд. теңгеге дейін (47,9%-ға) ұлғайды.

2006 жылғы қазанда ұлттық валютадағы депозиттер 7,8% 1702,4 млрд. теңгеге дейін (2006 жылғы қаңтар-қазанда - 77,2%-ға), шетел валютасындағы депозиттер 8,9% 1006,3 млрд. теңгеге дейін (45,2%-ға) ұлғайды. Нәтижесінде теңгемен орналастырылған депозиттердің үлес салмағы бір айда 63,1%-дан 62,9%-ға дейін төмендеді.

Халықтың (резидент еместерді қоса алғанда) банктердегі салымдары бір айда 3,5% 879,4 млрд. теңгеге дейін (2006 жылғы қаңтар-қазанда - 47,3%-ға) ұлғайды. 2006 жылғы қазанда халықтың салымдары құрылымындағы теңгемен орналастырылған депозиттері 3,3% 561,4 млрд. теңгеге дейін өсті (79,8%-ға), ал шетел валютасындағы депозиттер 4,0%-ға 318,0 млрд. теңгеге дейін (11,7%-ға) ұлғайды. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы аз ғана азайды (64,0%-дан 63,8%-ға дейін).

Банктердің депозиттері бойынша ставкалар динамикасы мынадай өзгерістермен сипатталды. 2006 жылғы қазанда банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 3,9% (2006 жылғы қыркүйекте – 4,1%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша 10,0% (9,8%) болды.

7. Кредит нарығы. Банктердің экономикаға берілген кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі 2006 жылғы қазанда 2006 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 7,8%, 4125 млрд. теңгеге дейін (2006 жылғы қаңтар – қазанда 59,1%) ұлғайды.

Ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 2090,3 млрд. теңгеге дейін 8,1% (66,4%-ға), ал шетел валютасындағы кредиттер 2034,7 млрд. теңгеге дейін 7,5% (52,3%-ға) ұлғайды. Нәтижесінде теңгедегі кредиттердің үлес салмағы 2006 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 50,5%-дан 50,7%-ға дейін көтерілді.

Ұзақ мерзімді кредиттер 7,2% 3020,7 млрд. теңгеге дейін (75,3%-ға), ал қысқа мерзімді кредиттер 1104,3 млрд. теңгеге дейін 9,7% (27,1%-ға) өсті. Нәтижесінде ұзақ мерзімді кредиттердің 73,7%-дан 73,2%-ға азайды.

Заңды тұлғаларға кредиттер қазанда 7,7% 2781,4 млрд.теңгеге дейін (44,6%-ға), ал жеке тұлғаларға кредиттер 8,1% 1343,6 млрд.теңгеге дейін (2 есе) ұлғайды. Нәтижесінде жеке тұлғаларға кредиттердің үлес салмағы 32,6% болды.

2006 жылғы қазанда 2006 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда жеке тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 20,6%-дан 19,7%-ға, ал заңды тұлғаларға берілген кредиттер бойынша 13,1%-дан 12,7%-ға азайды.

8. Ресми қайта қаржыландыру ставкасы туралы.

«Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Басқармасы 2007 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ресми қайта қаржыландыру ставкасын жылдық **9,0%** деңгейінде белгілеу туралы қаулы қабылдады, яғни өзгеріссіз қалдырылды.

Ағымдағы жылы жылдық инфляция жиынтығында оның бәсеңдеуіне алып келетін әр түрлі бағыттағы үрдістерді көрсетіп отыр: 2005 жылғы желтоқсаннан бастап 2006 жылғы мамыр аралығында ол 7,5%-дан 9,0% көтерілді, одан кейін қарашадағы қорытынды бойынша 8,4%-ға азайды.

Бұл үрдіс Ұлттық Банктің операциялары бойынша ставкалардың жоғарылауына қатысты (2006 жылдың басынан бері ресми қайта қаржыландыру ставкасы 8,0%-дан 9,0%-ға жоғары, банктерден тартылған депозиттер бойынша ставка 3,5%-дан 4,5%-ға көтерілді), сондай-ақ ең төменгі резервтік талаптарды қатайту бойынша ақша-кредит саясатын қатайту жөніндегі шаралармен түсіндіріледі.

Алайда, инфляция деңгейінің байқалып отырған бәсеңдеу үрдісі тұрақсыз болуы мүмкін, сондықтан осы кезеңде ақша-кредит саясатын бәсеңдету жөніндегі шаралар орынды болып табылады.

Осыған байланысты ресми қайта қаржыландыру ставкасы өзгеріссіз қалдырылды.